

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

За матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України, 16 травня 2024 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6127>

РАДКЕВИЧ

Валентина Олександрівна

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту професійної
освіти Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

Людмила Михайлівна ЄРШОВА

*доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з науково-
експериментальної роботи
Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних
наук України, м. Київ, Україна*

Анотація. У статті представлено систему науково-методичного забезпечення Інститутом професійної освіти НАПН України експериментальної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти у 2019-2024 роках, що орієнтована на врахування актуальних потреб воєнного стану, повоєнного відновлення і євроінтеграції України, необхідності підвищення її обороноздатності і безпеки, сприяння проведенню освітніх реформ та здійснюється за нормативно-методичним, організаційно-методичним, предметно-методичним та інформаційно-методичним напрямками. Нормативно-методичне забезпечення експериментальної роботи у закладах П(ПТ)О та ФПО спрямовується на дотримання учасниками експериментів вимог чинного освітнього законодавства. Зміст організаційно-методичного забезпечення обґрунтовується відповідно до підзаконних нормативно-правових документів, згідно з якими визначаються суб'єкти й об'єкти експериментальної роботи, здійснюється її планування, проектування, реалізація та контроль результативності. Інформаційно-методичне забезпечення експериментальної роботи реалізується її суб'єктами (наукові працівники шести наукових лабораторій, чотирьох наукових центрів і науково-організаційного відділу, учасники творчих груп закладів освіти) та передбачає реалізацію системи заходів (проведення організаційних і науково-практичних занять з представниками творчих груп; забезпечення онлайн комунікації керівників і виконавців, наукової установи та експериментальних баз; застосування програм відкритого доступу для проведення онлайн-опитувань, анкетувань, тестувань; забезпечення вільного доступу освітян до електронних видань, відео-архіву та матеріалів масових заходів Інституту; адміністрування вебресурсів «Педагог-новатор» і «Партнерський простір 015» для обміну досвідом і результатами експериментальної роботи; популяризація результатів через періодичні і продовжувані видання Інституту тощо). Акцентовано увагу на предметно-методичному супроводі

експериментів, що передбачає визначення і створення організаційно-педагогічних умов, необхідних для обґрунтування відповідності проблематики, мети й завдань експериментів актуальним запитам воєнного часу і завданням повоєнного відновлення України. Узагальнено результати 50 експериментів різних рівнів, спрямованих на сприяння зміцненню економічної незалежності України, її екологічної, енергетичної, інформаційної безпеки та подальший сталий розвиток українського суспільства. Висвітлено запроваджену в науковій установі різнорівневу систему контролю за якістю експериментальної роботи, запровадження й популяризацію отриманих результатів.

Ключові слова: Інститут професійної освіти НАПН України; заклади професійної (професійно-технічної) освіти; заклади фахової передвищої освіти; інноваційна освітня діяльність; експериментальна робота; національна безпека; науково-методичне забезпечення.

У 2019-2024 роках Інститут професійної освіти НАПН України¹ разом із усією країною працює в екстремальних умовах (гібридна війна, пандемія, воєнний стан, релокація закладів освіти, внутрішнє переміщення і вимушена міграція здобувачів освіти за межі України тощо), які визначали пріоритети всіх видів діяльності, у тому числі й експериментальної. Як провідна наукова установа у сфері П(ПТ)О та ФПО інститут ініціює та організовує розроблення й експериментальну перевірку в закладах освіти педагогічних інновацій (методичних і педагогічних систем, методик, технологій, моделей тощо), забезпечує впровадження навчальних, виробничо-практичних та інших видань з метою вдосконалення підготовки майбутніх фахівців, сприяння їх адаптації до професійної діяльності в умовах війни та повоєнному відновленню України.

Науково-методичне забезпечення інститутом експериментальної роботи в закладах П(ПТ)О і ФПО є системним, враховує актуальні потреби воєнного стану, повоєнного відновлення і євроінтеграції України, необхідність підвищення її обороноздатності і безпеки, проведення освітніх реформ та здійснюється за такими напрямками: нормативно-методичним, організаційно-методичним, предметно-методичним, інформаційно-методичним (рис.1).

Нормативно-методичне забезпечення експериментальної роботи у закладах П(ПТ)О та ФПО спрямовується на дотримання учасниками експериментів вимог законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про інноваційну діяльність», урахування положень Нової Української школи, Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна про-

¹ СКОРОЧЕННЯ:

ІПО НАПН України — Інститут професійної освіти НАПН України

П(ПТ)О — професійна (професійно-технічна) освіта

ФПО — фахова передвища освіта

ДПП — державно-приватне партнерство

Рис. 1. Напрями науково-методичного забезпечення експериментальної роботи

фесійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, національних проєктів Плану відновлення України тощо, відповідно до яких експеримент є важливою формою підготовки педагогів-новаторів і фахівців з розвиненим інноваційним мисленням для сприяння повоєнному відновленню України і подальшому сталому розвитку суспільства. Вчені інституту залучалися до розроблення та оновлення освітнього законодавства, брали участь у підготовці Закону України «Про фахову передвищу освіту», а нині працюють над проєктом Закону України «Про професійну освіту».

Зміст організаційно-методичного забезпечення обґрунтовується відповідно до підзаконних нормативно-правових документів (Положення МОН України про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2017); Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України на 2017-2019, 2022-2026, 2023-2027 роки), «Положення про впровадження результатів наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національною академією педагогічних наук України» (2019), згідно з якими визначаються суб'єкти й об'єкти експериментальної роботи, здійснюється її планування, проєктування, реалізація та контроль результативності.

У 2019-2024 рр. інститут здійснював науково-методичне забезпечення експериментальної

роботи на базі 200 об'єктів, з яких 24 — на підставі наказів МОН України, 27 — рішень департаментів обласних державних адміністрацій, а також договорів про науково-методичне співробітництво (20 — із навчально (науково)-методичними центрами (кабінетами) (далі — НМЦ ПТО); 114 — ЗП(ПТ)О, 50 — ЗФПО, 16 — закладами вищої освіти). У цей період завершено 50 експериментів: 10 — всеукраїнського рівня, 2 — регіонального, 9 — підвідомчої установи НАПН України, 29 — структурного підрозділу (рис. 2).

Експерименти (за рівнями)	2019		2020		2021		2022		2023		2024		Загалом завершених
	Всього	Завершених	Всього	Завершених	Всього	Завершених	Всього	Завершених	Всього	Завершених	Всього	Завершених	
Загалом	16	4	17	7	30	24	13	6	11	7	12	2	50
всесоюзного	9	2	7	2	6	3	3	2	1	1	-	-	10
регіонального	1	-	2	-	2	1	2	1	-	-	6	-	2
рівня Інституту	5	1	5	2	5	3	6	2	5	1	4	-	9
структурного підрозділу	1	1	3	3	17	17	1	1	5	5	2	2	29
Кількість закладів за наказами МОН України	92		96		91		108		52		112		-
за наказами обласних органів управління освітою	24		24		21		14		2		-		-
за угодами	1		2		2		3		-		27		-
	67		70		68		91		50		85		-

Рис. 2. Кількісна характеристика експериментів (2019-2024 рр.)

У ФПО НАПН України розроблено різномірневу систему контролю за якістю експериментальної роботи (рис. 3), що передбачає: проведення експертизи заявок і програм експериментів, оприлюднення результатів на науково-практичних заходах різних рівнів, звітування керівників експериментів на засіданнях лабораторій, спеціальної науково-методичної комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН України; щорічне звітування заступника з науково-експериментальної роботи — на засіданнях вченої ради Інституту та Відділення професійної освіти та освіти дорослих НАПН України. Матеріали з оцінювання організації і результатів експериментальної роботи у 2019-2024 рр. оприлюднено на сайті Інституту.

Інформаційно-методичне забезпечення експериментальної роботи (рис. 4) реалізують наукові працівники шести наукових лабораторій, чотирьох наукових центрів (на громадських засадах), науково-організаційного відділу та учасники творчих груп закладів П(ПТ)О та ФПО. У рамках кожного експерименту проводяться організацій-

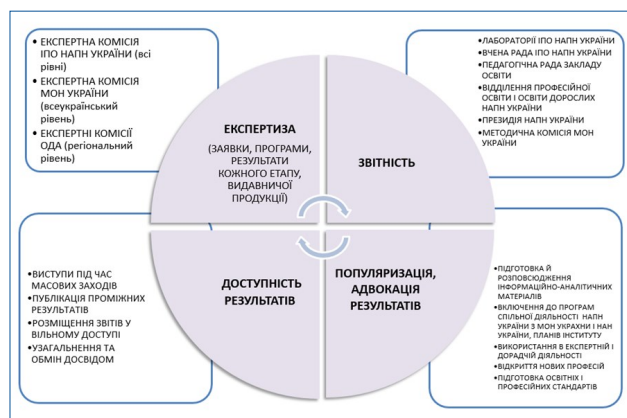

Рис. 3. Система контролю за ефективністю експериментальної роботи

но-методичні і науково-практичні вебінари з представниками усіх творчих груп. Забезпечується якісна онлайн комунікація керівників і виконавців, наукової установи та експериментальних баз. Застосування програм відкритого доступу дає змогу під час воєнного стану проводити передбачені програмами експериментів онлайн-опитування, анкетування і тестування, що значно спрощує і пришвидшує отримання й опрацювання емпіричних даних, створює передумови для їх оприлюднення в найближчій перспективі на сайті Інституту як окремого статистичного джерела, на яке можуть здійснюватися посилання науковців і практиків. Забезпечується вільний доступ освітян до електронних видань, відео-архіву та матеріалів масових заходів Інституту. За допомогою вебресурсів «Педагог-новатор» і «Партнерський простір 015» учасники експериментів можуть обмінюватися власним досвідом і результатами експериментальної роботи. Популяризація результатів здійснюється також завдяки їх оприлюдненню в науково-методичному журналі «Професійна освіта», фаховому наукометричному виданні Інституту (категорія Б) «Професійна педагогіка», а з 2021 р. — в електронному продовжуваному виданні «Інноваційна професійна

Рис. 4. Інформаційно-методичне забезпечення експериментальної роботи

освіта», де вже опубліковано п'ять випусків зі звітними матеріалами експериментів різних рівнів.

Ключовим напрямом науково-методичного забезпечення експериментальної роботи є предметно-методичний супровід (рис. 5) визначення і створення організаційно-педагогічних умов, необхідних для: обґрунтування актуальності експерименту, його проблематики, мети, завдань, категоріально-поняттєвого апарату, відбору методів, наукових підходів і методик, аналізу наявних кадрових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, обговорення змісту передбачених експериментом заходів (опитування, тестування, круглі столи, науково-практичні вебінари, семінари, конференції) та кінцевої продукції (довідники, методичні рекомендації, посібники, інформаційно-аналітичні матеріали, монографії), оприлюднення, розповсюдження та використання отриманих результатів. Керівники експериментів проводять із учасниками експериментів серії навчальних та організаційно-методичних вебінарів і семінарів, використовуючи як форми групової роботи (наприклад, організацію співпраці авторського колективу посібника), так і індивідуальної (підготовка конспекту заняття, плану заходу, бізнес-проекту, стендової лекції, статті, презентації звіту тощо).

Рис. 5. Предметно-методичне забезпечення експериментальної роботи

У сучасних умовах предметно-методичне забезпечення експериментальної роботи в закладах П(ПТ)О та ФПО орієнтоване на сприяння захисту національних інтересів України та різних напрямів її безпеки (економічної, енергетичної, екологічної, інформаційної тощо).

Проведено 11 експериментів, спрямованих на: розроблення та експериментальну перевірку інновацій з формування кар'єрної і підприємницької компетентностей майбутніх фахівців, розви-

тку в них готовності до відкриття і ведення власної справи (педагогічна система, концепції й методики психологічного, юридичного і бізнес-консультування із молодіжного підприємництва, технології розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих кадрів, їх фінансової грамотності, формування здатності до продуктивної проектної діяльності та ефективного самоменеджменту), а також на апробацію монографій (3), посібників (3), методичних рекомендацій (3) та збірника дидактичних авторських розробок. Доведено зростання активності й готовності здобувачів освіти до підприємницької діяльності, розуміння ними бюджетоформуючої ролі підприємництва та його внеску в економічну безпеку країни (рис. 6).

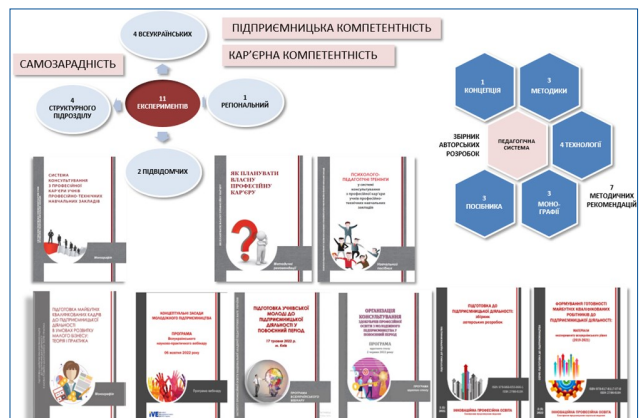

Рис. 6. Сприяння економічній безпеці і незалежності України

Виконано чотири експерименти з розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників («Розроблення впровадження освітніх кейсів екологічного спрямування у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників» (2024-2025); «Розвиток екологічної компетентності майбутніх викладачів спеціальних дисциплін закладів професійної освіти аграрної галузі» (2021), «Розвиток екологічної культури майбутніх фахівців морського і внутрішнього водного транспорту у коледжах» (2023), під час яких розроблено освітні кейси екологічного спрямування, методичні рекомендації (2), посібники (2) з підготовки фахівців для перспективних галузей повоєнного відновлення України (будівельної, аграрної, морського і внутрішнього водного транспорту тощо) та доведено їх результативність (рис. 7).

Проведено всеукраїнський експеримент «Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики» (2019-

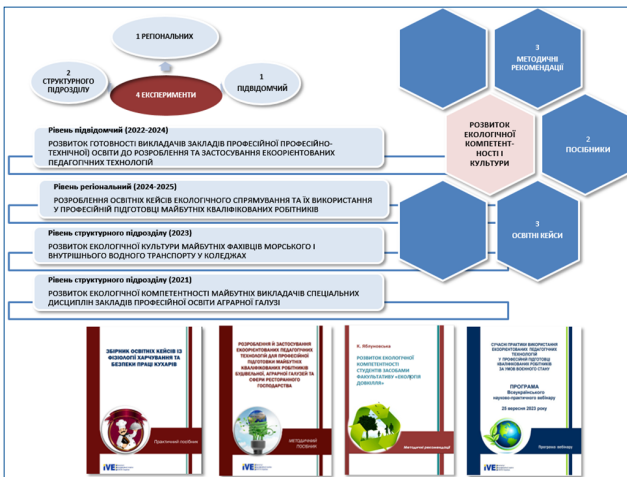

Рис. 7. Сприяння екологічній безпеці України

2021) (рис. 8), що уможливив розроблення нового професійного стандарту «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики», шести освітніх програм і навчальних модулів для перепідготовки дорослого населення за частковими професійними кваліфікаціями, методичних рекомендацій «Професійна освіта в галузі відновлювальної енергетики» та сприяв розвитку енергоефективної компетентності учасників експерименту й обґрунтуванню можливого внеску отриманих результатів в енергетичну незалежність і безпеку України.

Здійснено п'ять експериментів з розширення автономії закладів П(ПТ)О і ФПО, розвитку публічно-приватного партнерства (далі — ДПП) (2019-2021), управлінської (2022-2024) та правової

Рис. 8. Сприяння енергетичній безпеці і незалежності України

(2021; 2023) компетентностей його суб'єктів. Здійснювалося упровадження: чотирьох практичних посібників: з проектної діяльності (2021), проектного менеджменту (2021), зарубіжного досвіду розвитку публічно-приватного партнерства (2023), технологій розвитку ДПП (2023); методичного посібника з розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О для відновлення економіки України (2023). Доведена ефективність методик стратегічного менеджменту та маркетингово-моніторингового супроводу управління закладом П(ПТ)О як проектно орієнтованої організації (рис. 9).

Рис. 9. Розвиток державно-приватного партнерства й автономії закладів освіти

Проведено шість експериментів із розвитку в Україні дуальної освіти: з удосконалення професійної підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти для професій «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», «Електрогазварник», «Штукатур, облицювальник-плиточник», «Садовод», «Кухар судновий. Офіціант», «Токар», «Машиніст крана (кранівник)» (2019-2022); з упровадження елементів дуальної освіти (2020; 2021; 2019-2022) та розвитку інформаційно-виробничого середовища (2019-2021). Доведено результативність: методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання; методик для організації професійної підготовки майбутніх токарів, будівельників, кухарів та ін.; технології проектування освітньо-виробничого середовища закладу освіти; дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти. В експериментальних ЗП(ПТ)О апробовано три підручники з грифом МОН України, практичний посібник, методичні рекомендації щодо організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти, налагоджено ефективне

партнерство з роботодавцями, підвищено показники працевлаштування випускників та їх адаптації на першому робочому місці (рис. 10).

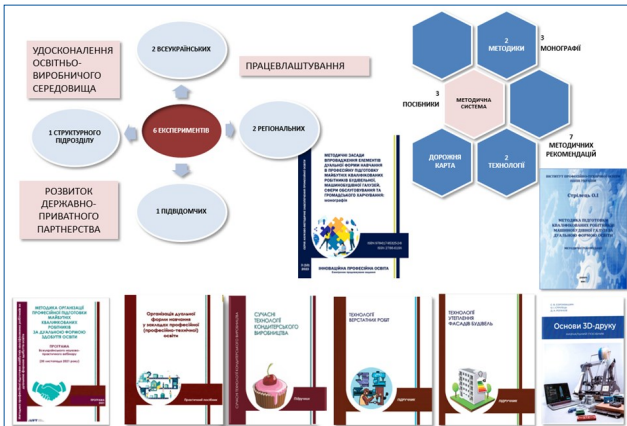

Рис. 10. Розвиток дуальної освіти

Здійснено п'ять експериментів з упровадження дистанційного і змішаного навчання та розвитку цифрової компетентності педагогів і здобувачів закладів П(П)О і ФПО (рис. 11), під час яких перевірено результативність: методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг в умовах змішаного навчання; методик (організації професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення для професій «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», «Кухар. Кондитер», «Електролюсар підземний»; розроблення і використання SMART-комплексів навчальних дисциплін для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної і машинобудівної галузей); технологій (дистанційного навчання кваліфікованих робітників з професій «Квітникар», «Декоратор вітрин», «Флорист»; моніторингових досліджень у

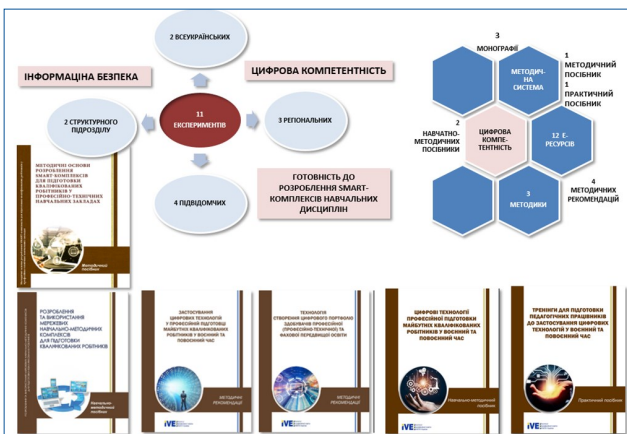

Рис. 11. Сприяння цифровій трансформації освіти та інформаційній безпеці України

професійній освіті). За цим напрямом експериментальної роботи розроблено 12 електронних ресурсів, апробовано чотири методичні рекомендації (2019; 2023); два навчально-методичних посібники з грифом МОН України (2020; 2023); методичний і практичний посібники (2023). Досягнуто підвищення рівнів сформованості компетентностей (педагогів із застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників; педагогів і здобувачів освіти зі створення цифрового портфолію) та рівнів готовності педагогів (до розроблення і застосування SMART-комплексів навчальних дисциплін; до користування цифровими методами професійного самовдосконалення у міжкурсовий період).

Завершено два і розпочато два експерименти з удосконалення професійної підготовки фахівців у закладах ФПО (рис. 12). Здійснювалася апробація: експериментальної програми розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів на компетентнісній основі (навчальні тренінги, семінари, вебінари); індивідуального консультування педагогів із упровадження педагогічних інновацій (методик розвитку готовності педагогів до стандартизації професійної підготовки майбутніх фахівців і розвитку в них самоосвітньої компетентності; технологій тестового контролю успішності навчання здобувачів ФПО та проектування змісту компетентнісно орієнтованого навчання); видавничої продукції (методичні рекомендації, методичний посібник, бібліографічний покажчик). Досягнуто зростання кількості педагогічних працівників із достатнім і високим рівнями сформованості готовності до стандартизації підготовки молодших спеціалістів.

Експериментально доведено результативність методичної системи оцінювання якості підготов-

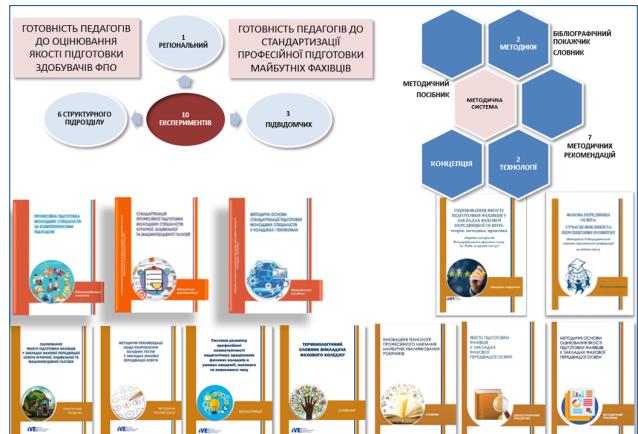

Рис. 12. Науково-методичний супровід фахової передвищої освіти

ки фахівців у закладах ФПО (2020-2022), що передбачала впровадження в освітній процес науково-методичного комплексу оцінювання якості підготовки здобувачів ФПО (концепція, методики і технології; методичні рекомендації щодо розроблення валідних тестів, методичні розробки тренінгів для педагогів) і зумовила зростання рівня сформованості готовності педагогів до оцінювання якості підготовки фахівців у закладах ФПО за всіма компонентами. Триває експериментальна перевірка ефективності методичної системи розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів (2023-2025), що вже довела наявність у педагогів

потреби в системному розвитку професійної компетентності щодо викладання фахових дисциплін, посилення знань з психології, методики, інклюзивної освіти.

Проведено також 29 експериментів структурного підрозділу, присвячених розвитку професійної, енергоефективної, екологічної, правової, кар'єрної та інших компетентностей педагогів і здобувачів освіти.

Усього під час експериментів апробовано й експериментально перевірено 100 педагогічних інновацій, зокрема 8 концепцій, 8 моделей, 17 методик, 11 технологій (рис. 13).

Рік завершення	Концепції	Тенденції	Принципи	Моделі	Стандарти	Програми	Методики	Технології	Інші	Загалом
2019	1		10	1					9	21
2020	2			1			3	5	4	15
2021	1	2		1	3	1	5	5	10	28
2022	2		1	2					7	12
2023	2	1		3			9	1	8	24
Загалом	8	3	11	8	3	1	17	11	38	100

Рис. 13. Найвагоміші педагогічні інновації (2019-2023 рр.)

Результати експериментальної роботи відзначені медалями й дипломами Міжнародних виставок «Сучасні заклади освіти» (2019; 2020; 2023), «Освіта та кар'єра» (2019), «Інноватика в сучасній освіті» (2021), «World Edu» (2021).

Доведено, що експериментальна робота мотивує педагогів-практиків до професійного і наукового розвитку. Більшість здобувачів аспірантури – це учасники експериментів, що здійснювалися під науковим керівництвом учених Інституту. Серед випускників аспірантури – активні учасники експериментів різних рівнів: Олександр Стрілець (директор, ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Євдокія Горбан (методист вищої категорії, НМЦ ПТО у Чернівецькій області), Андрій Козак (директор, Бурштинський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету), Сергій Осипенко (директор, Дніпрорудненський професійний лицей), Олена Шамралюк (методист, НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій обл.) та інші, котрі брали участь в інноваційній освітній діяльності закладів П(П)О.

Великого значення в інституті надається розвитку нового напрямку науково-методичного забезпечення експериментальної роботи – адвокативного, що тісно пов'язаний з усіма попередніми. Це зумовлено загостренням уваги наукової спільноти до необхідності створення умов для популяризації і просування результатів науково-експериментальної роботи в середовище активних стейкхолдерів – влади, бізнесу, громадянського суспільства, міжнародних партнерів (Зінченко та ін., 2024, с. 4; Станкевич-Волосянчук, 2013, с. 6) – тобто усіх, хто приймає рішення або впливає на державні політики. Науковці інституту представляють інтереси закладів П(П)О та ФПО на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях, сприяючи захисту їх прав та інтересів. Результати експериментальної роботи популяризуються через їх оприлюднення на масових науково-практичних заходах, у періодичних і продовжуваних виданнях, підготовку розділів монографій та інформаційно-аналітичних матеріалів з відповідними рекомендаціями (рис. 14). Адвокації отриманих результатів сприяє також дорадча, консультативна, експертна

Рис. 14. Оприлюднення результатів експериментальної роботи

та публікаційна діяльність науковців (Кулалаєва, 2020; Радкевич, 2020; Каленський, 2021; Радкевич, & Єршова, 2021; Базиль, 2022; Єршова, Шевчук, & Шамралюк, 2022; Кручек, Кравець, Майборода, & Пятничук, 2023; Радкевич, & Єршова, ред., 2024).

Зокрема, до Плану відновлення України (2022) увійшли два національні проекти, концепцію яких було розроблено вченими ІПО НАПН України: «Єдина система професійної освіти. Об'єднання професійно-технічної та фахової передвищої освіти» та «Ефективна мережа закладів професійної освіти для повоєнних потреб особистості, суспільства, економіки». Результати здійсненої експериментальної роботи представлені у програмах спільної діяльності НАПН України з МОН України (зокрема п. 70 «Науково-методичний супровід інноваційних проектів, пілотних досліджень, педагогічних експериментів»), з НАН України (зокрема, п. 15 «Створення електронних навчальних засобів для розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання»; п. 16 «Розвиток системи дистанційного навчання»), що відображено у річних звітах інституту за 2019-2023 рр.). Висновки експерименту з професійної підготовки кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики (2018-2021 рр.) відображені у змісті професійного та освітнього стандартів з професії «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики». Результати експерименту з удосконалення професійної підготовки кухарів у закладах П(ПТ)О на основі компетентнісного підходу (2021-2023) враховані у п. 21 Операційного плану заходів Кабінету Міністрів України з реалізації у 2023-2024 роках Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року, у змісті оновленого стандарту з професії «Кухар». Наукові керівники і виконавці експериментів брали

участь у розробленні професійних стандартів («Майстер виробничого навчання», «Методист закладу професійної освіти», «Педагог професійного навчання»; «Косметик», «Перукар (перукар-модельєр)», «Манікюрник. Педикюрник», «Візажист. Візажист-стиліст», «Майстер з монтажу, обслуговування, ремонту та налагодження теплових насосів», «Оцінювач професійних кваліфікацій»).

Завершені експерименти є актуальними і випереджувальними, мають наукову новизну і практичне значення, проводяться згідно з чинним законодавством щодо організації експериментальної роботи в НАПН України, виконуються з дотриманням встановлених строків. Кінцеві результати оформлено у вигляді звітів, наукової, виробничо-практичної, навчальної, довідкової продукції, що в повному обсязі оприлюднена в Електронній бібліотеці НАПН України, на сайті та YouTube-каналі інституту, його партнерів, а також у соціальних мережах. Інформаційно-аналітичні матеріали за завершеними експериментами публікуються й розсилаються в усі установи та організації, відповідальні за формування державної освітньої політики України.

У перспективі в ІПО НАПН України планується: більш активно представляти здобутки експериментальної роботи у засобах масової інформації (зокрема, на телебаченні і радіо), у наукових виданнях, що індексуються в наукометричних базах Web of Science Core Collection та Scopus для популяризації у вітчизняному та міжнародному освітньому просторі; більше залучати творчу педагогічну молодь до експериментальної роботи в закладах освіти, виконання наукових досліджень у лабораторіях інституту, навчання в аспірантурі й докторантурі, участі у міжнародній проектній діяльності; створити електронну базу емпіричних, статистичних, інформаційно-аналітичних матеріалів з розвитку професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; у плануванні тематики експериментальних розробок надавати перевагу підготовці продукції, актуалізованої завданнями воєнного стану й повоєнного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., & Закатнов, Д.О. (2023). Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу : монографія. *Інноваційна професійна освіта*, 1(8). <https://lib.iitta.gov.ua/735406/>

- Базиль, Л. (2022, липень-жовтень). Консультативна підтримка педагогів експериментальних майданчиків. *Педагогічна газета України*, 4-5(290-291), 4
- Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., Савченко, М.О., Теловата, М.Т., & Тітова, О.А. (Упоряд.). (2022). *Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану* : практичний порадник. Київ: ІПО НАПН України.
- Барановський, М., Бородієнко, О., & Кокоть, В. (2021). *Стратегічний та інвестиційний план розвитку Вищого професійного училища № 92 міста Севе-родонецька. Програма ООН з відновлення та розбудови миру*. Київ: ПРООН.
- Гайдук, О.В., Герлянд, Т.М., Гоменюк, Д.В., Кулалаєва, Н.В., Пятничук, Т.В., & Шимановський, М.М. (2023). Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування : монографія. *Інноваційна професійна освіта*, 3(10). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736446>
- Гайдук, О.В., Герлянд, Т.М., Дрозіч, І.А., Кулалаєва, Н.В., & Романова, Г.М. (2020). *Приготування кондитерських виробів* : збірник рецептур. Київ: ІПТО НАПН України
- Єршова, Л., Турчиняк, Н., Захарчук, Ф., Ткаченко, М., Сердюченко, Н., Сологуб, Н., & Гончарова, О. (2022). Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: результати експерименту всеукраїнського рівня. *Інноваційна професійна освіта*, 3(4), 69-83. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/4>
- Єршова, Л.М., Сохацька, Г.М., Шевчук, Л.І., Шамралюк, О.Л., Русланова, Т.О., & Горєнкова, О.І. (2021). Підготовка до підприємницької діяльності: збірник авторських розробок. *Інноваційна професійна освіта*, 1(1). Київ: ІПО НАПН України. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/1>
- Єршова, Л.М., Шевчук, Л.І., & Шамралюк, О.Л. (Ред.) (2022). Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності: матеріали експерименту всеукраїнського рівня (2019-2021), *Інноваційна професійна освіта*, 2(3). Київ: ІПО НАПН України. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/3>
- Зінченко, О., Коритнікова, Н., Грушецький, Б., Фея, О., & Галата, С. (2024, січень). *Адвокація науки в небезпеці: Біла книга*. Alfred P. Sloan Foundation. <https://scienceatrisk.org/storage/lp/115/a32a3bb040f106d7270986d7e87586db79b2fae0.pdf>
- Інноваційна професійна освіта : електронне продовжуване видання Інституту професійної освіти НАПН України (2024). *Головна*. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1>
- Каленський, А.А. (2021). Готовність педагогічних працівників до оцінювання якості підготовки фахівців у ЗФПО: результати формульовального етапу експерименту. У А.А. Каленський, Т.М. Пащенко, ред., *Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: теорія, методика, практика: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу* (с. 17-19). Київ: ІПО НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/732834/>
- Кручек, В.А., Кравець, С.Г., Майборода, Л.А., & Пятничук, Т.В. (2023). Методичні основи розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти : монографія. Інноваційна професійна освіта, 4(11). <https://lib.iitta.gov.ua/738780/>
- Кулалаєва, Н.В. (2020). Організація дуальної форми навчання майбутніх кваліфікованих робітників: результати констатувального експерименту. У С.Л. Лондар, О.Я. Денисюк та ін., ред., *Реформа освіти в Україні: інформаційно-аналітичне забезпечення : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (15 жовтня 2020 р. Київ)*, (с. 158-161). Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Zbirnik-tez-dopovidej-konferentsiyi_Reforma-osviti-v-Ukrayini-2020.pdf
- Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (ред.). (2024). Науково-методичне забезпечення експериментальної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (2019-2024) : інформаційно-аналітичні матеріали до звіту Інституту професійної освіти НАПН України на засіданні Президії НАПН України від 16 травня 2024 р. *Інноваційна професійна освіта*, 3(16). Київ: ІПО НАПН України.
- Радкевич, В.О., & Єршова, Л.М. (Ред.) (2021). *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта* : інформаційно-аналітичні матеріали. Житомир: Полісся.
- Радкевич, В.О., Бородієнко, О.В., & Кравець, С.Г. (2021). *Професійна (професійно-технічна) освіта України в контексті євроінтеграційних процесів (порівняльний аналіз із країнами Європейського Союзу)* : науково-аналітичні матеріали. Київ: ТРО-ПЕА.
- Радкевич, О.П. (2020). Розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: результати констатувального експерименту. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 28(1), 378-393.
- Станкевич, О. (2013). *Адвокація як методи впливу: практичний посібник*. Ужгород: РМЕО «ЕКОСФЕРА»; Міжнародний фонд «Відродження».

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF EXPERIMENTAL WORK IN VOCATIONAL (VOCATIONAL-TECHNICAL) AND PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Information and analytical materials to the report at the Presidium of National Academy of Educational Sciences of Ukraine on 16 May 2024

Valentyna Radkevych

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Director, Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Liudmyla Yershova

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Deputy Director for Scientific and Experimental Work, Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article presents the system of scientific and methodological support provided by the Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for experimental work in vocational (vocational-technical) and professional pre-higher education institutions in 2019-2024. The system is focused on responding to the urgent needs of martial law, post-war recovery and European integration of Ukraine, strengthening national defence and security, and promoting educational reforms. It is implemented in the following areas: regulatory and methodological, organisational and methodological, subject and methodological, information and methodological. Regulatory and methodological support for experimental work in vocational (vocational and technical) and professional pre-higher education institutions is aimed at ensuring that experiment participants meet the requirements of current educational legislation. The content of the organisational and methodological support is substantiated in accordance with the bylaws and regulations. These documents define the subjects and objects of experimental work, plan, design, implement and monitor its effectiveness. Information and methodological support of the experimental work is provided by its subjects. These are researchers from 6 research laboratories, 4 research centres and the scientific and organisational department, as well as members of creative groups of educational institutions. The support also includes the implementation of a system of activities. In particular, conducting organisational and scientific-practical classes with representatives of creative groups; ensuring online communication between managers and performers, scientific institutions and experimental bases; using open access software for conducting online surveys, questionnaires, tests; ensuring free access of educators to electronic publications, video archive and materials of mass events of the Institute; administering web resources "Educator-innovator" and "Partner Space 015" for sharing experience and results of experimental work; popularisation of results through periodicals and continuing publications of the Institute, etc. The authors focus on the subject-matter and methodological support of the experiments, which involves identifying and creating the organisational and pedagogical conditions necessary to substantiate the relevance of the problems, goals and objectives of the experiments to the actual needs of wartime and the tasks of post-war recovery of Ukraine. The article summarises the results of 50 experiments at various levels aimed at promoting the strengthening of Ukraine's economic independence, its environmental, energy and information security, and further sustainable development of Ukrainian society. It also highlights the multi-level system of quality control over the experimental work, implementation and popularisation of the results obtained at the scientific institution.*

Keywords: *Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, vocational (vocational-technical) education institutions, professional pre-higher education institutions, innovative educational activities, experimental work, national security, scientific and methodological support.*

Дата публікації: 28 травня 2024 р.